

Przemysław Żurawlew, Seweryn Grobelny, Eugeniusz Markiewicz

**NOWE DANE O SKORKACH (DERMAPTERA),
PROSTOSKRZYDŁYCH (ORTHOPTERA), KARACZANACH
(BLATTODEA) I MODLISZKACH (MANTODEA) POWIATU
PLESZEWSKIEGO (NIZINA WIELKOPOLSKO-KUJAWSKA)**

**New data on the common earwigs (Dermaptera), orthopterans
(Orthoptera), cockroaches (Blattodea) and mantises (Mantodea)
in the Pleszew poviát (Greater Poland-Kuyavian Lowland)**

ABSTRAKT: W pracy przedstawiono wyniki badań, prowadzonych w latach 2011–2018, nad skorkami (Dermaptera), prostoskrzydłymi (Orthoptera), karaczanami (Blattodea) i modliszkami (Mantodea) na terenie zlokalizowanego w Wielkopolsce powiatu pleszewskiego. Łącznie podczas wieloletnich badań (lata 1995–2018) stwierdzono tu występowanie 5 gatunków skorków, 39 gatunków prostoskrzydłych, 5 gatunków karaczanów i 1 gatunku modliszki. Stanowi to odpowiednio 83%, 45%, 50% i 100% składu gatunkowego tych grup owadów w Polsce.

SŁOWA KLUCZOWE: Dermaptera, Orthoptera, Blattodea, *Mantis religiosa*, Nizina Wielkopolsko-Kujawska

ABSTRACT: The paper presents the results of research conducted in 2011–2018 on earwigs (*Dermaptera*), orthoptera (*Orthoptera*), cockroaches (*Blattodea*) and mantises (*Mantodea*) in the Pleszew poviát located in Greater Poland. In total, during many years of research (1995–2018), 5 earwig species, 39 orthoptera species, 5 cockroach species and 1 mantis species were found here. This represents respectively 83%, 45%, 50% and 100% of the species composition of these insect groups in Poland.

KEY WORDS: Dermaptera, Orthoptera, Blattodea, *Mantis religiosa*, Wielkopolsko-Kujawska Lowland

Wstęp

Obszar Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej od dawna był intensywnie eksplorowany entomologicznie, co przełożyło się na dobre rozpoznanie wielu grup owadów, w tym skorków (Dermaptera), prostoskrzydłych (Orthoptera) i karaczanów (Blattodea) (Bazyłuk 1976a, b, Bazyłuk i Liana 2000). Poszczególne rejony tej krainy zbadane są jednak bardzo nierównomiernie. Do najlepiej poznanych zaliczyć można obszar powiatu pleszewskie-

go, gdzie zakrojone na dużą skalę badania w latach 2009–2012 zaowocowały podsumowaniami prostoskrzydłych (Żurawlew i Grobelny 2012) i karaczanów (Grobelny i Żurawlew 2012). W następnych latach kontynuowano badania nad tymi owadami, koncentrując się na poszukiwaniu nowych i rzadkich gatunków. W niniejszym doniesieniu przedstawiono efekty tych prac, włączając dodatkowo informacje o skorkach i modliszce *Mantis religiosa* (Linnaeus, 1758).

Teren badań

Badania prowadzono na obszarze powiatu pleszewskiego (713,07 km²), który zlokalizowany jest w południowo-wschodniej części województwa wielkopolskiego. Dominują tu użytki rolne, które zajmują około 75% jego powierzchni. W rejonie Taczanowa, Gołuchowa, Piekarzewa i Izbiczna znajdują się duże kompleksy leśne z dominującym dębem szypułkowym *Quercus robur* L., natomiast koło Bogusławic, Grodziska, Zawidowic oraz na znacznych obszarach gmin Gizalki i Chocz rozciągają się rozległe bory sosnowe. Na omawianym terenie znajdują się ponad 50 parków podworskich i założeń parkowych, gdzie zachowały się stare drzewa. Większe powierzchnie łąk i turzycowisk pozostały liczniej w dolinach Proсны, Lutyńni i Neru. Krajobraz omawianego obszaru ukształtowało zlodowacenie środkowopolskie. Fizjograficznie teren należy do regionu Niziny Południowowielkopolskiej, leżąc na pograniczu dwóch mezoregionów: Wysoczyzny Kaliskiej i Równiny Rychwalskiej, których granicę wyznacza dolina rzeki Proсны. Pośród borów sosnowych wchodzących w skład Równiny Rychwalskiej znajduje się kilkadziesiąt torfowisk sfagnowych z interesującą florą (Kondracki 2000, Żurawlew 2014, 2018).

Materiał i metody

Okazy i obserwacje zgromadzono na 93 stanowiskach w latach 2011-2018, podczas badań entomologicznych prowadzonych w zróżnicowanych środowiskach. Oprócz obserwacji i nasłuchów łatwych do identyfikacji gatunków, owady chwymano również: kosząc czerpakiem roślinność zielną i krzewy, na światło, a także stosując przesiewanie ściółki, pułapki Moerickego i pułapki Barbera. Łącznie zebrano 781 osobników i dokonano dodatkowo 165 obserwacji tych owadów (tab. 1). Całość zebranego materiału oznaczyli pierwszy i drugi autor, natomiast okazy dowodowe znajdują się w kolekcji drugiego z autorów tego podsumowania. W „Przeglądzie gatunków” omówiono jedynie gatunki rzadziej notowane, dla pozostałych podano wykaz stanowisk.

Wykaz stanowisk. Kolejno podano: miejscowość, UTM, siedlisko i koordynaty geograficzne (układ dziesiętny): **1)** Taczanów (XT84), łąka śródleśna, 51,838830, 17,737834; **2)** Fabianów (XT85), park podworski, 51,873459, 17,663857; **3)** Lutyńnia (XT85), łąka podmokła, 51,883970, 17,651605; **4)** Skrzypnia (XT85), pole uprawne, 51,935440, 17,743745; **5)** Suchorzew (XT85), pole uprawne, 51,899983, 17,692547; **6)** Tomice (XT87), łąka przy stawach, 52,065387, 17,731767; **7)** Tomice (XT87), zabudowa wiejska, 52,061870, 17,732705; **8)** Dobra Nadzieja (XT94), nieużytek, 51,858743, 17,788829; **9)** Dobra Na-

Tab. 1. Liczba zebranych okazów i dokonanych obserwacji skorków (Dermaptera), prostoskrzydłych (Orthoptera), karaczanów (Blattodea) i modliszek (Mantodea) w powiecie pleszewskim w wyróżnionych latach.

Tab. 1. Numbers of collected specimen and sightings of earwigs (Dermaptera), orthopterans (Orthoptera), cockroaches (Blattodea) and mantises (Mantodea) in Pleszew poviat during mentioned years.

Rząd	Skorki (Dermaptera)	Prostoskrzydłe (Orthoptera)	Karaczany (Blattodea)	Modliszki (Mantodea)
Lata badań	2011–2018	2013–2018	2013–2018	2018
N okazów	109	636	36	
N obserwacji	3	161		1

- dzieja (XT94), zabudowa wiejska, 51,858667, 17,789612; **10** Kajew (XT94), łąka przy parku podworskim, 51,856065, 17,896951; **11** Sowina Błotna (XT94), nieużytek, 51,835930, 17,810565; **12** Sowina Błotna (XT94), łąka sucha, 51,831617, 17,790470; **13** Broniszewice (XT95), szkoła ogrodnicza, 51,944541, 17,799845; **14** Kowalew (XT95), pole uprawne, 51,892722, 17,756460; **15** Lenartowice (XT95), brzeg glinianek, 51,916360, 17,817442; **16** Marszew (XT95), nieużytek, 51,919819, 17,764354; **17** Piła (XT95), żwirownia, 51,949544, 17,897477; **18** Pleszew (XT95), Aleje Wojska Polskiego, nieużytki, 51,884253, 17,788351; **19** Pleszew (XT95), ul. Bałtycka, ogrody działkowe, 51,907687, 17,768072; **20** Pleszew (XT95), ul. Kaliska, zabudowa miejska, 51,895955, 17,792166; **21** Pleszew (XT95), ul. Kazimierza Wielkiego, zabudowa miejska, 51,890031, 17,779693; **22** Pleszew (XT95), ul. Kilińskiego, zabudowa miejska, 51,896880, 17,788657; **23** Pleszew (XT95), ul. Krzywa, zabudowa miejska, 51,894685, 17,790164; **24** Pleszew (XT95), ul. Kubackiego, budynek mieszkalny, 51,881793, 17,791205; **25** Pleszew XT95, ul. Malińska, park dworski, 51,889802, 17,776812; **26** Pleszew (XT95), ul. Osiedlowa, zabudowa, trawniki i drzewa, 51,896612, 17,776297; **27** Pleszew (XT95), ul. Prokopowska, nieużytek, 51,909855, 17,794504; **28** Pleszew (XT95), ul. Prokopowska, zabudowa willowa z zadrzewieniami, 51,908081, 17,794649; **29** Pleszew (XT95), ul. Prokopowska, pole uprawne, 51,907955, 17,794906; **30** Pleszew (XT95), ul. Stolarska, zabudowa miejska, 51,894292, 17,789322; **31** Pleszew (XT95), ul. Wypiańskiego, zabudowa miejska, 51,893014, 17,787943; **32** Pleszew (XT95), łąka przy parku Planty, 51,885472, 17,793914; **33** Pleszew (XT95), park Planty, 51,882505, 17,794890; **34** Pleszew (XT95), Park Miejski, 51,894497, 17,782853; **35** Pleszew (XT95), Ogródek Jordanowski, 51,899535, 17,790315; **36** Prokopów (XT95), nieużytek, 51,918610, 17,806456; **37** Zawady (XT95), bór sosnowy, 51,916360, 17,817442; **38** Zielona Łąka (XT95), pole uprawne, 51,869513, 17,793608; **39** Broniszewice (XT96), nieużytek, 51,965106, 17,835950; **40** Broniszewice (XT96), młodnik dębowy, 51,958621, 17,813280; **41** Broniszewice (XT96), pole uprawne, 51,959639, 17,827034; **42** Broniszewice (XT96), brzeg zbiornika, 51,962727, 17,787105; **43** Broniszewice (XT96), park podworski, 51,961696, 17,817102; **44** Chocz (XT96), stacja paliw, 51,981547, 17,860379; **45** Chocz (XT96), łąka wilgotna, 51,989629, 17,869738; **46** Józefów (XT96), torfowisko, 52,014584, 17,875421; **47** Kwileń (XT96), nieużytek, 51,989380, 17,849575; **48** Kwileń (XT96), nieużytek, 51,989053, 17,843299; **49** Kwileń (XT96), nieużytek, 51,991613, 17,841105; **50** Kwileń (XT96), nieużytek, 51,991388, 17,840070; **51** Kwileń (XT96), łęg nadrzeczny, 51,990982, 17,839699; **52** Kwileń (XT96), nadrzeczna roślinność zielna, 51,990083, 17,841856; **53** Kwileń (XT96), łąka nadrzeczna, 51,988339, 17,842223; **54** Kwileń (XT96), ogród z przesuszonym trawnikiem, 51,991292, 17,840332; **55** Kwileń (XT96), zabudowa wiejska, 51,991504, 17,840601; **56** Kwileń (XT96), skraj boru sosnowego, 52,004144, 17,834018; **57** Niniew (XT96), żwirownia, 52,005920, 17,826696; **58** Nowa Kaźmierka (XT96), torfowisko, 52,024851, 17,867396; **59** Obory (XT96), nieużytek, 52,037901, 17,807239; **60** Stara Kaźmierka (XT96), młodnik sosnowy z piaszczyskami, 52,003873, 17,839254; **61** Stara Kaźmierka (XT96), zabudowa wiejska, 52,009482, 17,859287; **62** Żbiki (XT96), skraj boru sosnowego, 51,984768, 17,786940; **63** Żbiki (XT96), skraj lasu mieszanego, 51,974915, 17,792691; **64** Żbiki (XT96), podmokły zarośnięty rów, 51,981418, 17,803441; **65** Żbiki (XT96), nieużytek, 51,982257, 17,802368; **66** Żbiki (XT96), nieużytek, 51,982617, 17,803747; **67** Żbiki (XT96), zabudowa wiejska, 51,981603, 17,803393; **68** Żbiki (XT96), nieużytek, 51,979792, 17,791972; **69** Żbiki (XT96), piaszczysta polana leśna, 51,976144, 17,785953; **70** Żbiki (XT96), pole uprawne, 51,982085, 17,802926; **71** Żbiki (XT96), pole uprawne, 51,982024, 17,808625; **72** Żegocin (XT96), odłóg, 51,988290, 17,782016; **73** Żegocin (XT96), łąka podmokła, 51,994361, 17,801644; **74** Żegocin (XT96), skraj olsu, 51,992439, 17,795818; **75** Żegocin (XT96), nieużytek, 51,992908, 17,790867; **76** Gizalki (XT97),

torfowisko, 2018, 52,051144, 17,791117; **77**) Gizałki (XT97), źródleśna wydma, 2018, 52,052158, 17,791745; **78**) Kolonia Ostrowska (XT97), bór sosnowy, 52,082651, 17,825341; **79**) Orlina Duża (XT97), bór sosnowy, 2018, 52,075527, 17,918018; **80**) Studzianka (XT97), piaszczysta polana, 52,071329, 17,895591; **81**) Gołuchów (YT04), dąbrowa w parku–arboretum, 51,854300, 17,930283; **82**) Gołuchów (YT04), łąka wilgotna w parku–arboretum, 51,853624, 17,931581; **83**) Gołuchów (YT04), łąka sucha, w parku–arboretum, 51,861115, 17,935953; **84**) Gołuchów (YT04), ośrodek wypoczynkowy w lesie sosnowym, 51,842605, 17,940733; **85**) Gołuchów (YT04), zabudowa willowa, 51,848571, 17,938845; **86**) Gołuchów (YT04), łąka nad stawem, 51,848214, 17,935640; **87**) Gołuchów (YT04), zabudowa willowa, 51,844550, 17,932647; **88**) Jedlec (YT04), park podworski, 51,846131, 17,963996; **89**) Kucharki (YT04), zabudowa wiejska, 2018, 51,799625, 17,919751; **90**) Piła (YT05), odłóg, 51,950775, 17,919930; **91**) Piła (YT05), żwirownia, 51,951677, 17,925265; **92**) Józefów (YT06), piaszczysta polana, 51,989891, 17,918721; **93**) Białobłoty (YT07), lasek sosnowy, 52,049056, 17,945969.

Wyniki

DERMAPTERA

Forficulidae

Apterygida media (Hagenbach, 1822)

Stanowiska: **21**) 25 X 2016, 1♀; **22**) 13 X 2014, 1♂, 1♀, 15 X 2014, 1♂, 3♀, 5 XI 2014, 1♀; **23**) 11 X 2016, 1♀; **30**) 11 X 2016, 1♀; **31**) 11 X 2016, 1♀, 7 XI 2016, 1♀; **85**) 9 VIII 2013, 1♂.

Prawie wszystkie okazy zebrano jesienią w Pleszewie ze ścian budynków pośród zwartej zabudowy (stanowiska 21, 22, 23, 30 i 31). Z obszaru Niziny Wielkopolsko–Kujawskiej podawany wcześniej tylko z Wielkopolskiego Parku Narodowego (Wołyńska 1975).

Chelidura acanthopygia (Géné, 1832)

Stanowiska: **43**) 11 X 2018, 1♂; **51**) 17 VI 2013, 1♀, 1♀ larwa; **74**) 31 III 2017, 1♂, 1♀, 3 I 2018, 3♂, 6♀; **81**) 16 III 2017, 1♂.

Trudno wykrywalny, ale rozpowszechniony w Polsce gatunek (Bazyluk 1976b). Obecność w powiecie wykazano dzięki pułapkom Barbera i przesiewaniu ściółki.

Forficula auricularia Linnaeus, 1758

Stanowiska: 1, 7, 8, 15, 22, 26, 27, 35, 40, 43, 53, 54, 57, 63, 67, 69, 74, 83, 84, 85, 86, 90.

Spongiphoridae

Labia minor (Linnaeus, 1758)

Stanowiska: 8, 20, 27, 28, 44, 51, 55, 61, 67, 84.

Najczęściej gatunek notowano przy zabudowaniach, przylatywał również do światła.

Labiduridae

Labidura riparia (Pallas, 1773)

Stanowiska: **77**) 21 IV 2018, 1♂ (leg. T. Rutkowski); **90**) 3 IX 2017, 1♂.

Podawany z nielicznych stanowisk na Nizinie Wielkopolsko–Kujawskiej (Bazyluk 1976b).

ORTHOPTERA

Tettigoniidae

Phaneroptera falcata (Poda, 1761)

Stanowiska: 11, 12, 15, 27, 28, 52, 63, 65, 67, 68, 72, 84.

Po roku 2006 zasiedlił cały omawiany obszar (Żurawlew 2009, Żurawlew et al. 2017).

Leptophyes albovittata (Kollar, 1833)

Stanowisko: **52**) 21 VIII 2017, 2♂♂, 2♀♀.

Znany z nielicznych stanowisk na Nizinie Wielkopolsko–Kujawskiej, wcześniej w powiecie pleszewskim stwierdzony na 3 stanowiskach (Bazyluk i Liana 2000, Żurawlew i Grobelny 2012).

Barbitistes constrictus Brunner von Wattenwyl, 1878

Stanowiska: **1**) 8 VI 2016, 1♀ larwa; **78**) 3 X 2013, 1♀ (leg. A. Biernat).

Trudno wykrywalny gatunek na terenie badań (Żurawlew i Grobelny 2012).

Meconema thalassinum (De Geer, 1773)

Stanowiska: 22, 25, 26, 28, 33, 34, 55, 83, 84, 86.

Często spotykany w miejscach z drzewami w granicach administracyjnych Pleszewa.

***Conocephalus dorsalis* (Latreille, 1804)**

Stanowiska: 32, 42, 53.

***Tettigonia caudata* (Charpentier, 1845)**

Stanowiska: 4, 5, 8, 14, 29, 36, 38, 41, 70, 71, 75.

Rozpowszechniony na polach gatunek w tej części Wielkopolski (Żurawlew i Grobelny 2012).

***Tettigonia viridissima* (Linnaeus, 1758)**

Stanowiska: 2, 8, 12, 13, 15, 26, 42, 54, 56, 62, 63, 67, 86, 89.

***Decticus verrucivorus* (Linnaeus, 1758)**

Stanowiska: 15, 57, 60.

***Roeseliana roeselii* (Hagenbach, 1822)**

Stanowiska: 3, 10, 15, 16, 53, 57, 64, 82, 83.

***Platycleis albopunctata* (Goeze, 1778)**

Stanowiska: 57, 60.

Gryllidae

***Gryllus campestris* Linnaeus, 1758**

Stanowiska: 6, 8, 12, 45, 47, 48, 49, 50, 57, 59, 60, 66, 72, 75, 77, 80, 90, 92.

***Acheta domestica* (Linnaeus, 1758)**

Stanowiska: 9, 87.

Gryllotalpidae

***Gryllotalpa gryllotalpa* (Linnaeus, 1758)**

Stanowiska: 17, 18, 46, 54, 76, 86.

Na torfowiskach (stanowiska 46, 76) odławiany w pułapki Barbera.

Tetrigidae

***Tetrix subulata* (Linnaeus, 1758)**

Stanowiska: 12, 15, 26, 27, 39, 46, 51, 54, 58, 60, 63, 64, 67, 73, 76, 77, 79, 82, 83, 93.

***Tetrix tenuicornis* Sahlberg 1893**

Stanowiska: 15) 10 V 2013, 4♂♂, 22 V 2013, 5♂♂, 22 VI 2013, 1♂, 30 VI 2013, 1♀, 17 VI 2013, 1♂, 1♀; 27) 3 VI 2013, 1♀; 54) 14 V 2013, 2♀♀, 2 VI 2013, 2♂♂, 1♀, 8 VI 2013, 2♂♂, 17 VI 2013, 2♂♂.

Dzięki pułapkom Barbera ten rzadko odławiany gatunek stwierdzono na kolejnych trzech stanowiskach (Żurawlew i Grobelny 2012).

***Tetrix undulata* (Sowerby, 1806)**

Stanowiska: 13, 15, 46, 76, 82.

Sz szczególnie rozpowszechniony na śródleśnych torfowiskach pośród borów na Równinie Rychwalskiej (Żurawlew i Grobelny 2012).

Acrididae

***Chrysochraon dispar* (Germar, 1834)**

Stanowiska: 26, 82, 83.

***Euthystira brachyptera* (Ocskay, 1826)**

Stanowiska: 63, 64, 69.

***Stenobothrus lineatus* (Panzer, 1796)**

Stanowisko: 65) 11 VII 2016, 1♂.

Wcześniej stwierdzony w powiecie pleszewskim zaledwie na 3 stanowiskach (Żurawlew i Grobelny 2012).

***Omocestus rufipes* (Zetterstedt, 1821)**

Stanowisko: 90) 1 IX 2016, 1♀.

Rzadko notowany w kraju gatunek (Bazyłuk i Liana 2000). Wcześniej wykazany pod Pleszewem na 3 stanowiskach (Żurawlew i Grobelny 2012).

***Omocestus viridulus* (Linnaeus, 1758)**

Stanowisko: 82.

***Myrmeleotettix maculatus* (Thunberg, 1815)**

Stanowiska: 57, 90.

***Chorthippus apricarius* (Linnaeus, 1758)**

Stanowisko: 90.

***Chorthippus biguttulus* (Linnaeus, 1758)**

Stanowiska: 12, 53, 54, 62, 63, 68, 72, 82, 83, 86, 88, 90, 93.

***Chorthippus brunneus* (Thunberg, 1815)**

Stanowiska: 12, 18, 19, 57, 60, 62, 68, 69, 72, 83, 86, 90, 93.

***Chorthippus mollis* (Charpentier, 1825)**

Stanowiska: 53, 57, 60, 62, 68, 72, 90.

***Chorthippus vagans* (Eversmann, 1848)**

Stanowiska: 63) 20 VIII 2017, 1♂; 69) 16 IX 2017, 1♀.

Rzadko notowany gatunek na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej (Bazyłuk i Liana 2000), w okolicach Pleszewa rozpowszechniony (Żurawlew i Grobelny 2012).

***Chorthippus albomarginatus* (De Geer, 1773)**

Stanowiska: 11, 12, 19, 53, 65, 72, 82, 83, 84, 86, 90.

***Chorthippus dorsatus* (Zetterstedt, 1821)**

Stanowiska: 11, 12, 53, 54, 62, 65, 69, 86, 90.

***Pseudochorthippus montanus* (Charpentier, 1825)**

Stanowiska: 11, 12, 53, 65, 82.

***Pseudochorthippus parallelus* (Zetterstedt, 1821)**

Stanowiska: 65, 68, 82, 83, 86, 90.

***Aiolopus thalassinus* (Fabricius, 1781)**

Stanowiska: **67)** 20 VIII 2017, 1♀, 26 VIII 2017, 1♀, 27 VIII 2017, 1♀, 6 IX 2017, 2♂♂, 2♀♀, 7 IX 2017, 2♀♀, 18 IX 2017, 1♂, 29 IX 2017, 1♀ (fot. 1); **90)** 24 VIII 2016, 1♀, 1 IX 2016, 1♀, 2 IX 2016, 1♀, 6 IX 2016, 1♀, 7 IX 2016, 1♀, 8 IX 2016, 1♀ (fot. 2 i 3).

Nowy gatunek dla omawianego terenu (Żurawlew i Grobelny 2012). Na obu stanowiskach spotykany był tylko w jednym sezonie. Rzadko notowany na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej (Mielczarek i Grobelny 2018).

***Stethophyma grossum* (Linnaeus, 1758)**

Stanowiska: 3, 32, 65, 82, 83.

***Oedipoda caerulea* (Linnaeus, 1758)**

Stanowiska: 56, 57, 60, 72, 77, 84, 90, 91.

BLATTODEA

Ectobiidae

***Blattella germanica* (Linnaeus, 1767)**

Stanowiska: 24, 26, 28.

Obecnie i wcześniej notowany tylko na terenie Pleszewa (Grobelny i Żurawlew 2012).

***Ectobius lapponicus* (Linnaeus, 1758)**

Stanowiska: 15, 37, 46, 59, 60, 63, 67, 74, 83, 84. Najczęściej notowany przedstawiciel karaczanów.

***Ectobius sylvestris* (Poda, 1761)**

Stanowisko: **37)** 28 VI 2013, 1♀.

Rozpowszechniony w Polsce (Bazyluk 1976a). Nowy gatunek dla omawianego terenu (Grobelny i Żurawlew 2012).

MANTODEA

Mantidae

***Mantis religiosa* (Linnaeus, 1758)**

Stanowisko: **20)** 28 VIII 2018, 1 ex. na ścia-

nie jednego z pleszewskich marketów (leg. A. Biernat).

Gatunek w ekspansji terytorialnej w Polsce, a obserwacja z Pleszewa jest aktualnie jednym z najbardziej na północno-zachód wysuniętych stanowisk (Kadej et al. 2018, Zieliński et al. 2018).

Podsumowanie

Większość odnotowanych w powiecie pleszewskim gatunków jest szeroko rozpowszechnionych na terenie całego kraju. Niemniej należy podkreślić, że wykrywanie niektórych z nich jest często trudne i wymaga zastosowania odpowiednich metod (np. pułapki Barbera, przesiewanie ściółki). Szczególnie warte podkreślenia jest stwierdzenie gatunków rzadko stwierdzanych w tej części Polski, tj. *Apterygida media*, *Leptophyes albobittata*, *Omocestus rufipes*, *Chorthippus vagans* i *Aiolopus thalassinus*. Rozpowszechnionym gatunkiem, który po roku 2006 skolonizował cały omawiany obszar badań jest *Phaneroptera falcata* (Żurawlew et al. 2017). Wydaje się, że kolejnym gatunkiem, który może zasiedlić cały omawiany obszar, będzie odnotowana po raz pierwszy w roku 2018 modliszka *Mantis religiosa*. Łącznie w powiecie pleszewskim w latach 1995–2018 stwierdzono występowanie: 5 gatunków skorków, 39 gatunków prostoskrzydłych, 5 gatunków karaczanów i 1 gatunku modliszki. Stanowi to odpowiednio 83, 45, 50 i 100% składu gatunkowego tych grup owadów w Polsce (Bazyluk 1976a, b, Bazyluk i Liana 2000, Żurawlew et al. 2019). Pomimo dobrego poznania (duża liczba gatunków w skali Wielkopolski i Polski) omawianych tu rzędów owadów w powiecie pleszewskim, prowadzone w kolejnych sezonach obserwacje powinny pozwolić na wykazanie jeszcze kilku gatunków, których występowanie jest tu bardzo prawdopodobne, np. *Phyllodromica maculata* (Schreber, 1781), *Pholidoptera griseoptera* (De Geer, 1773) czy *Tetrix bipunctata* (Linnaeus, 1758).

Poniżej podano listę gatunków skorków (Dermaptera), prostoskrzydłych (Orthoptera), karaczanów (Blattodea) i modliszek

Fot. 1. Samica *Aiolopus thalassinus*, Żbiki, pow. pleszewski, sierpień 2017 (fot. P. Żurawlew).
Photo 1. Female of *Aiolopus thalassinus*, Żbiki, Pleszew powiat, August 2017 (photo by P. Żurawlew).

Fot. 2. Samica *Aiolopus thalassinus*, Piła, pow. pleszewski, wrzesień 2016 (fot. P. Żurawlew).
Photo 2. Female of *Aiolopus thalassinus*, Piła, Pleszew powiat, September 2016 (photo by P. Żurawlew).

Fot. 3. Siedlisko *Aiolopus thalassinus*, Piła, pow. pleszewski, wrzesień 2016 (fot. P. Żurawlew).
Photo 3. Habitat of *Aiolopus thalassinus*, Piła, Pleszew powiat, September 2016 (photo by P. Żurawlew).

(Mantodea) wykazanych na obszarze powiatu pleszewskiego w latach 1995–2018 (Grobelny i Żurawlew 2012, Żurawlew i Grobelny 2012, niniejsza praca).

Skorki (Dermaptera)

Apterygida media (Hagenbach, 1822)
Chelidura acanthopygia (Géné, 1832)
Forficula auricularia Linnaeus, 1758
Labia minor (Linnaeus, 1758)
Labidura riparia (Pallas, 1773)

Prostoskrzydłe (Orthoptera)

Phaneroptera falcata (Poda, 1761)
Leptophyes albovittata (Kollar, 1833)
Barbitistes constrictus Brunner von Wattenwyl, 1825
Meconema thalassinum (De Gerr, 1773)
Conocephalus fuscus Fabricius, 1793
Conocephalus dorsalis (Latreille, 1804)
Tettigonia caudata (Charpentier, 1825)
Tettigonia viridissima (Linnaeus, 1758)
Decticus verrucivorus (Linnaeus, 1758)
Roeseliana roeselii (Hagenbach, 1822)
Platycleis albopunctata (Goeze, 1778)
Acheta domesticus (Linnaeus, 1758)
Gryllus campestris Linnaeus, 1758
Myrmecophilus acervorum (Panzer, 1799)
Gryllotalpa gryllotalpa (Linnaeus, 1758)
Tetrix subulata (Linnaeus, 1758)
Tetrix tenuicornis (Sahlberg, 1893)
Tetrix undulata (Sowerby, 1806)
Chysochraon dispar (Germar, 1834)
Euthystira brachyptera (Ocskay de Ocskö, 1826)
Stenobothrus lineatus (Panzer, 1796)
Stenobothrus stigmaticus (Rambur, 1839)
Omocestus haemorrhoidalis (Charpentier, 1825)

Omocestus rufipes (Zetterstedt, 1821)
Omocestus viridulus (Linnaeus, 1758)
Myrmeleotettix maculatus (Thunberg, 1815)
Chorthippus apricarius (Linnaeus, 1758)
Chorthippus biguttulus (Linnaeus, 1758)
Chorthippus brunneus (Thynberg, 1815)
Chorthippus mollis (Charpentier, 1825)
Chorthippus vagans (Eversmann, 1848)
Chorthippus albomarginatus (De Geer, 1773)
Chorthippus dorsatus (Zetterstedt, 1821)
Pseudochorthippus montanus (Charpentier, 1825)
Pseudochorthippus parallelus (Zetterstedt, 1821)
Aiolopus thalassinus (Fabricius, 1781)
Stethophyma grossum (Linnaeus, 1758)
Oedipoda caerulea (Linnaeus, 1758)
Sphingonotus caeruleus (Linnaeus, 1767)

Karaczany (Blattodea)

Periplaneta americana (Linnaeus, 1758)
Blatta orientalis Linnaeus, 1758
Blattella germanica (Linnaeus, 1767)
Ectobius lapponicus (Linnaeus, 1758)
Ectobius sylvestris (Poda, 1761)

Modliszki (Mantodea)

Mantis religiosa (Linnaeus, 1758)

Podziękowania

Za pomoc w badaniach terenowych dziękujemy Andrzejowi Biernatowi, Tomaszowi Rutkowskiemu, Amelii Żurawlew i Oldze Żurawlew.

LITERATURA

- BAZYLUK W. 1976a. Karaczany i modliszki Blattodea et Mantodea. KFP 17, 1: 1-31.
BAZYLUK W. 1976b. Skorki Dermaptera. KFP 17, 3: 1-19.
BAZYLUK W., LIANA A. 2000. Prostoskrzydłe Orthoptera. KFP 17, 2: 1-156.
GROBELNY S., ŻURAWLEW P. 2012. Karaczany Blattodea w powiecie pleszewskim (Wielkopolska). Przegl. Przyr. 23, 2: 91-93.
KADEJ M., DOBOSZ R., MARTYNIAK K., REGNER J., DOLATA P. T., SMOLIS A., TARNAWSKI D. 2018. Nowe stwierdzenia modliszki zwyczajnej *Mantis religiosa religiosa* (Linnaeus, 1758) (Insecta: Mantodea) na Śląsku oraz w Południowej Wielkopolsce. Acta Entomol. Silesiana 26 (online 042): 1-9.

- KONDRACKI 2000. Geografia regionalna Polski. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.
- MIELCZAREK S., GROBELNY S. 2018. Stanowiska sinicy nadbrzeżnej *Aiolopus thalassinus* (Fabricius, 1781) (Orthoptera, Acrididae) we wschodniej Wielkopolsce. *Przegl. Przyr.* 29, 1: 118-124.
- WOŁYŃSKA J. 1975. Prostoskrzydłe (Orthoptera), karaczany (Blattodea) i skorki (Dermaptera) niektórych biotopów leśnych Wielkopolskiego Parku Narodowego. *Pol. Pismo Entomol.* 45: 397-413.
- ZIELIŃSKI D., SCHWARZ C. J., EHRMANN R. 2018. Evaluation of the expansion of *Mantis religiosa* (L.) in Poland based on a questionnaire survey. *Animal Biodiversity and Conservation* 41, 2: 275-280.
- ŻURAWLEW P. 2009. Stanowiska długoskrzydłaka sierposza *Phaneroptera falcata* (Poda, 1791) (Orthoptera, Tettigoniidae) w powiecie pleszewskim w roku 2009. *Przegl. Przyr.* 20, 1-2: 110-113.
- ŻURAWLEW P. 2014. Niezwykła przyroda powiatu pleszewskiego. Starostwo Powiatowe w Pleszewie, Pleszew.
- ŻURAWLEW P. 2018. Przyroda parków podworskich powiatu pleszewskiego. Starostwo Powiatowe w Pleszewie, Pleszew.
- ŻURAWLEW P., GROBELNY S. 2012. Prostoskrzydłe (Orthoptera) powiatu pleszewskiego (województwo wielkopolskie). *Przegl. Przyr.* 23, 4: 78-97.
- ŻURAWLEW P., GROBELNY S., ORZECZOWSKI R. 2017. Ekspansja długoskrzydłaka sierposza *Phaneroptera falcata* (Poda, 1791) (Orthoptera: Tettigoniidae) w Polsce. *Przegl. Przyr.* 28, 2: 39-62.
- ŻURAWLEW P., ORZECZOWSKI R., GROBELNY S., BRODACKI M., KUTERA M., RADZIKOWSKI P., CZYZEWSKI SZ. 2019. Prostoskrzydłe (Orthoptera) Polski. Dostęp 20.07.2019. [www.orthoptera.entomo.pl].

Summary

The paper summarizes the results of the research into the species composition of earwigs (Dermaptera), orthopterans (Orthoptera), cockroaches (Blattodea) and mantises (Mantodea) in the Pleszew poviat (713,07 km²), which is located in the south-eastern part of the Greater Poland (Wielkopolskie Voivodeship). In the years 2011–2018 observations were carried out at 93 sites in various environmental conditions. Observations and sound recordings of easily identifiable species were carried out. Insects were also caught by mowing herbaceous plants and shrubs with light mower with catching net, using light, screening litter, using Moericke trap and Barber trap. Particularly noteworthy are rare species found in this part of Poland, i.e. *Apterygida media*, *Leptophyes albovittata*, *Omocestus rufipes*, *Chorthippus vagans* and *Aiolopus thalassinus*. *Phaneroptera falcata* was a widespread species that colonized the entire research area after 2006. It seems that the next species that will inhabit this area will be mantis *Mantis religiosa* - noted for the first time in 2018. Current species composition of these four recorded groups of insects (data from 1995–2018): 5 species of earwigs, 39 species of orthopterans, 5 species of cockroaches and 1 species of mantis (Table 2). Most of the recorded species are widespread throughout the country. Nevertheless, it is worth emphasizing that detection of some of them is often difficult and requires the use of appropriate methods (e.g. Barber traps, screening of litter).

Adresy autorów:

Przemysław Żurawlew
Żbiki 45, 63–304 Czermin
e-mail: grusleon@gmail.com

Seweryn Grobelny
Zakład Biologii i Ekologii Ptaków
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
ul. Umultowska 89, 61–614 Poznań
e-mail: seweryn.m.grobelny@gmail.com

Eugeniusz Markiewicz
Piła 18, 63–313 Chocz
e-mail: emar52@op.pl